

PETER VAN DER HALLEN
is adviseur Arbeidsmarkt Onderwijs Vorming
Vlaams ACV

Een gelaarsde kater?

Fundamentele vragen bij de hervorming volwassenenonderwijs en hoger beroepsonderwijs

Vlaams minister van Onderwijs Hilde Crevits liet recent twee conceptnota's goedkeuren met haar ideeën over de hervorming van het volwassenenonderwijs en het Hoger Beroepsonderwijs. Deze ideeën dreigen het unieke karakter van beide onderwijssystemen onderuit te halen.

Over welke hervormingen gaat het? “Het volwassenenonderwijs (VO) wordt - via fusies en aanpassingen in de personeelsregelgeving- “sterker” in het onderwijslandschap gepositioneerd. Het profileert zich rond zijn kerntaken tweedekansonderwijs, geletterdheid, Nederlands als tweede taal en levenslang en levensbreed leren. Daarbij zet het prioritair in op duurzame kwalificaties en de meest kwetsbare doelgroepen waarvoor onderwijs het grootste verschil maakt. Zo draagt het onmiskenbaar bij aan de verhoging van de participatie in levenslang en levensbreed leren.”

Als middenveldorganisatie onderschreef ACV steeds het belang van het levenslang en levensbreed leren. Levensbreed leren maakt een loopbaan lerend en versterkt de arbeidsmarktpositie van werknemers. Levenslang leren houdt alle burgers ook na de actieve loopbaan alert en betrokken bij het maatschappelijk gebeuren. Het verbindt, dus is het logisch dat

deze Vlaamse regering het levenslang en levensbreed leren hoog in het vaandel draagt. Maar ambitie en realiteit lopen flink uiteen: het Pact 2020 stelt 15% van de actieve bevolking die levenslang en levensbreed tegen 2020 leert, maar het reële bereik is nu ongeveer 7% en het gaat ... in dalende lijn.

De minister stelt dat het ondersteunen van levenslang en levensbreed leren één van de kerntaken blijft, maar door te stellen dat de kwalificerende onderwijsprojecten prioriteit moeten krijgen, wordt het levensbrede ‘versmald’ tot dat wat professioneel en op de arbeidsmarkt belangrijk is. De levensbrede opleidingen dreigen daardoor in de verdrukking te komen, terwijl deze zowel voor het levenslang leren als voor het ontwikkelen van een leercultuur belangrijk zijn. Ze moedigen aan “over de drempel” te stappen. Niet onbelangrijk, gegeven de gekende Mattheüseffecten bij deelname aan opleidingen.

De levensbrede opleidingen worden versmald tot wat voor de arbeidsmarkt belangrijk is. Net deze opleidingen moedigen mensen aan 'over de drempel' te stappen, wat belangrijk is gezien de Mattheüseffecten in de deelname aan opleidingen.

Om Mattheüs te verslaan wordt er gesuggereerd om de methodieken aan te passen en een 'geletterdheidscoach' aan te stellen. Zo'n geletterdheidscoach vinden wij een zeer goed idee, omdat het begeleiden van volwassenen bij hun opleidingen heel belangrijk is. Wij noemden dat eerder al leerloopbaanbegeleiding. Zo'n coach in de onderwijs, vormings- en opleidingscentra én een 'learning mentor' op de werkplek zou kunnen sensibiliseren, motiveren, helpen faciliteren en begeleiden naar het goede aanbod (mentor) of begeleiden bij studieproblemen (coach). Maar het idee van zo'n coach of van aangepaste methodieken wordt in de conceptnota niet verder uitgewerkt, wat ons doet vrezen dat het dode letter zal blijven eens de begrotingscenten worden geteld...

De minister wil verder het volwassenonderwijs versterken door fusies - wat de laagdrempeligheid en bereikbaarheid sterk kan schaden!- en door de personeelsformatie aan te passen. Waar hebben we dat al meer gehoord? En weten we niet op wie zijn schouders dit neerkomt? De minister denkt er ook aan geen rekening meer te houden met bv. aanwezigheid als financieringscriterium, wat op zich een goed idee lijkt. Maar ze denkt er ook aan om op een of andere wijze met 'leerrendement' rekening te houden. Als dit betekent dat het wel of niet slagen van cursisten mee de financiering bepaalt van het aanbod aan opleidingen, vinden we dat een zeer slecht idee. Het wel of niet slagen in een opleiding is van heel veel factoren afhankelijk. Onder meer van de tijd die je

aan opleidingen én studeren kan spenderen. En daarin speelt dan het faciliteren van de combinatie van werken en opleidingen volgen een zéér belangrijke rol! Maar ze haalt ook de mede-organisatie van de opleidingen Hoger Beroepsonderwijs wég uit het volwassenenonderwijs en wil dat enkel het Hoger Onderwijs (HO) daar nog verantwoordelijk voor blijft. Dit brengt ons bij de conceptnota Hoger Beroeps Onderwijs (HBO).

HOGER BEROEPSONDERWIJS

Te weinig 'generatiestudenten' volgen in het Hoger Onderwijs de HBO opleidingen niveau 5. Studenten schrijven zich direct in voor een bachelor of master. En als ze niet slagen, schrijven ze zich ook niet voor zo'n HBO-opleiding, hoewel dit misschien voor hen meer haalbaar zou zijn. Om meer generatiestudenten naar het HBO te krijgen, wil de Vlaamse regering het HBO volledig inkantelen in het Hoger Onderwijs, wat het mogelijk maakt 'generatiestudenten' te lokken door te voorzien in een studiebeurs en in toegang tot studentenvoorzieningen.

Dit inkantelen vinden wij geen goed idee. Niet alleen omdat de hogescholen nog moeten bekomen van de inkanteling in de universiteiten. Maar omdat de minister zelf in de nota tál van doorslaggevende argumenten geeft om niet in te kantelen en om de samenwerkingsverbanden te behouden en te versterken. We doen niet graag afbreuk aan goede argumenten en laten ons er graag door overhalen en - het mag

We twijfelen er sterk aan dat voorzien in studiebeurzen en toegang tot studentenvoorzieningen dé sterkste hefboom is om meer generatiestudenten naar het HBO te krijgen. Gerichte studieoriëntering na het secundair lijken ons een betere hefboom.

gezegd - betere hadden we zelf niet gevonden. Een kort overzicht:

- *het profiel van de studenten/cursisten:* "Cursisten HBO5 volgen hun opleiding vaak op latere leeftijd, doelgericht in functie van kansen op de arbeidsmarkt, en volgens een deeltijds regime. Het gaat om een publiek van zij-instromers in het kader van levenslang leren."
- *de specificiteit van de opleidingen:* "De opleidingen hebben een directe link met een bepaald beroep en gebaseerd op arbeidsmarktrelevante competenties. Daardoor zijn ze minder generiek dan de professionele bacheloropleidingen, die voorbereiden op een breder werkveld."
- *via het laagdrempelig niveau draagt HBO 5 sterk bij tot levenslang leren:* "Niet in de laatste plaats dankzij de organisatie door de centra voor volwassenenonderwijs zijn de huidige opleidingen bijzonder aantrekkelijk en toegankelijk voor werkenden of werkzoekenden. De verdere uitbouw van het HBO5 moet de participatie van deze doelgroep maximaal blijven stimuleren".
- *De expertise van de CVO is essentieel:* "Bij de structurele inbedding mag de expertise van de CVO op het vlak van HBO5 geenszins verloren gaan. Het levenslang leren, de ervaring met lesgeven aan volwassenen, de brede doelgroep, het flexibele aanbod,

de diversiteit aan trajecten, etc. moeten behouden blijven. Bij de vormgeving van de opleidingen moeten dit expliciete aandachtspunten blijven. Ook de fijnmazigheid en de laagdrempeligheid van het aanbod, één van de sterktes van het volwassenenonderwijs, moet gegarandeerd blijven".

We twijfelen er sterk aan dat voorzien in studiebeurzen en toegang tot studentenvoorzieningen dé sterkste hefboom is om meer generatiestudenten naar het HBO te krijgen. Gerichte studieoriëntering na het secundair lijken ons daarvoor een betere hefboom. Hoewel we altijd voorstander zijn geweest van zulke studietoelagen voor HBO studenten. Studietoelagen kunnen de werkstudenten, waarmee HBO 5 vooral bevolkt is, helpen bij het combineren van werk en studie. De studietoelagen zijn dus een mooie appel om in te bijten maar, er schuilt een worm in de vrucht: "*verder onderzoek en overleg is nodig over de vraag of het studiegeld van het hoger onderwijs identiek van toepassing kan worden voor de HBO5-opleidingen*". Veel beloven en weinig geven....?

Een aantal elementen uit de conceptnota doen ons vrezen dat de integratie in het HO eerder contraproductief zal werken voor de verwachte grotere bekendheid en aantrekkingskracht voor de HBO 5 opleidingen. In plaats van een sterker gezicht zal het HBO wel eens kunnen wegdeemsteren in het HO. We moeten vermijden dat HBO 5 de watervalrichting wordt van

Hoewel in beide nota's positieve elementen aanwezig zijn, blijft het gevoel 'een kat in de zak te kopen'. En we betwijfelen of er in de zak een gelaarsde kater zit die, zoals bij de molenaarszoon, toch onverwacht alle dromen waarmaakt.

het HO, waar op negatieve wijze wordt voor gekozen. Wie nu voor HBO 5 kiest, kiest positief en doelbewust. Dat moet zo blijven.

De integratie van HBO in het HO bedreigt een aantal sterke pluspunten van het HBO. Zowel het modulair als het arbeidsmarktgericht karakter van de opleidingen komt onder druk. En de samenwerking met VDAB in het kader van de Onderwijskwalificerende trajecten voor werkzoekenden (OKOT), wat van het HBO een unieke leerweg maakte voor werkzoekenden die zich wensen te heroriënteren, dreigt in het gedrang te komen. Het laat zich uitschijnen dat de VDAB voortaan met elke hogeschool zal

gaan moeten onderhandelen over het te volgen onderwijstraject, omdat elke hogeschool autonoom zijn eigen programma mag en zal uittekenen. Dit maakt het moeilijker om voor inwisselbaarheid te zorgen, om vrijstellingen te krijgen over de hogescholen heen en om flexibele trajecten uit te tekenen. Van meer efficiëntie gesproken....

Hoewel in beide nota's positieve elementen aanwezig zijn, blijft het gevoel 'een kat in de zak te kopen'. En we betwijfelen of er in de zak een gelaarsde kater zit die, zoals bij de molenaarszoon, toch onverwacht alle dromen waarmaakt. ■